

Az én rendszerváltásom 12 Tudományos élet vidéken is 2.

A pártállam utolsó pár évében megnőtt a tudomány becsülete. Létrehozták vidékre is kiterjedően az Akadémiai Bizottságokat. Tudománypolitikai, majd ez utóbbiból a Tudományos Koordinációs Bizottságokat. Nem tudni, hogy ezzel a tudomány –így a vidéki szellemet is– ellenőrzés alá kívánták vonni, avagy a már felismert bajok készítették arra a vezetőket, hogy bevonják a szellem legjobbjait, s orvosolják a bajokat, vagy ahogyan mondták: „termelővé tegyék a tudományt”. A rossz beidegződések miatt –ha kíváncsiak is voltak a szakvéleményekre– akár Bős-Nagymaros, akár a Tisza II., akár a tanyakérdés, településfejlesztés vonatkozásában – rendszerint lesöpörték az asztalról a nem őket igazoló döntéseket, nem hozták nyilvánosságra a véleményeket. Igény és bizonyos szervezeti keret azonban volt arra, hogy tudományosan alapozzanak meg egy-egy döntést.

Szolnok megyében 1987-ben újhódott meg Tudományos Koordinációs Bizottság (TKB) néven a korábban létrehozott Tudománypolitikai Bizottság. Öt szakbizottság jött létre (egészségügyi; társadalomtudományi; közgazdasági és jogi; mezőgazdasági és környezetvédelmi; ipari és műszaki). A TKB élén a megyei tanács elnökhelyettese állt, s induláskor egymillió költséggel rendelkezett. A szakbizottságok e nem túl nagy összeget a Debreceni Akadémiai Bizottsággal meghirdetett pályázatokra, kutató- és önképző tanulmányutakra, kiadványok segítésére és kutatások előmozdítására fordították. Ez a szerény, a későbbiekben már meg nem emelt összeg azonban sok egyéni és közösségi vállalkozást ösztönzött, kapcsolatok létrehozásában, kiküldetések meghosszabbításában, munkák megszületésében kamatozott. Így került sor egy kínai tanulmányút jelentős meghosszabbítására környezetvédelmi témakörben; több történeti forráskiadvány, néprajzi munka, bibliográfia publikálását segítette; nyelvtanfolyamok külföldi folytatásához vezetett Kelet-Németország, a Szovjetunió s Törökország városaiban; bibliafordítást, pedagógiai kutatást, és tanulmányutakat finanszíroztak belőle; orvosi, közgazdasági konferenciák segítésére is futotta –hogy csak néhány vonatkozását említsen. Norvégiában, Észtországban, Németországban, Oszétiában, Törökországban, Angliában, Kínában, Erdélyben építhettek kapcsolatokat megyei támogatással, vehettek részt konferenciákon tudományos előadásokkal ; vagy fogadhattak méltóan külföldi szakembereket. Belépést jelentett ez a nemzetközi tudományos életbe; abba, amely többnyire a vidékiek előtt, mert támogatás híjával voltak, egyáltalán nem nyílt meg.

Egymillió. Az ígéret ellenére soha nem emelkedett, s nem nagy összeg, ha az egész megyét tekintjük. De a megye tudományos életét segítő mégis jelentős. S az anyagi támogatás csak kis részét jelentette a TKB munkájának s lehetőségeinek. Fontosabb volt az, hogy számba vették, s számítógépes nyilvántartást fektettek fel –ha ez ma még eléggé hiányos is az adatszolgáltatók bizalmatlansága miatt– a megye kutatóit, kutatóhelyeit, kutatási témáit, azaz a szellemi kapacitást, sőt a kutatók külső kapcsolatait is. M hajlamosak vagyunk mindinkább az

önkormányzatokban, városi, települési érdekekben gondolkodni, de tisztában kell lennünk azzal, hogy a megye ilyen katasztere –épp a meglévő helyismeret miatt– bármely településnek hasznára lehet. Egy-egy helyi probléma megoldására sikerrel vállalkozhatnak más településen élő, de a megyét, régiót jól ismerő kutatók. Ez a kataszter éréket képvisel, létét különböző fórumokon publikálta is a TKB vezetősége, ám mindeztideig senki nem volt kíváncsi rá. Egyetlen párt (programja készítésekor), egyetlen szervezet vagy önkormányzat sem kereste a lehetőséget, hogy megtudja, kik segíthetnének. Holott a pártállam már dolgoztatott velünk olyan ügyben a megyei tanács tervosztálya segítségével, mint például a Tiszazug halódásának problémája; a társközségek viszonya, elválási szándéka (azóta ez másként oldódott meg); regionális alközpontok (Jászapáti, Kunhegyes, Martfű) szerepkörének kérdése; a tanya és a külterületi lakott helyek fejlesztése, beépítése, s még jó néhány több tudományág együttműködését feltételező témakör.

Önálló vállalkozás volt –bár még a megyei lap sem adott hírt róla–, hogy szeptember elején két sokszorosított kötetben egy kutatócsoport megjelentette az önkormányzatok múltjáról s némileg jelenéről szóló tanulmányait, amelyet valamennyi helyi tanácsnak megküldött a választások előtt. Egyedülálló ez az egész országban. Most zárult le az értelmiségkutatás, s pár hónap múlva ennek eredménye is olvasható lesz: megyénk szellemi erővonalait, az értelmiség helyzetét, közösségekben betöltött szerepét méri fel, bár a gyors politikai változások számtalanszor keresztezték a kutatás vonalát, s ezért ez nem lehet teljes.

A TKB szervezetileg is összehozta a különböző területeken dolgozó, kutató értelmiséget. Ennek eredményei is kezdenek megmutatkozni. Például a Jászberényi Tanítóképző Főiskolán ilyen kapcsolatok eredménye, hogy kísérleti néprajzi és levéltári oktatást vezettek be. Környezetvédő vízügyi szakemberek, biológusok és a kulturális környezetet védő társadalomtudósok találtak egymásra, kezdtek közös akcióba, léptek be egyazon egyesületbe. A leendő világkiállítás két, megyénkbeli kiemelt térségben, Szolnok környékén és a Tisza-tónál több szakma együttműködésével készültek javaslatok. Építészek és a Tisza-menti Arborétum szakemberei találtak egymásra, hogy muzeológusokkal együtt különleges résszel (hagyományos szőlő- és gyümölcsöskert) bővítsék az arborétumot, vagy levédjenek természeti és építkezési szempontból hagyományos, igen nagy értéket képviselő szőlőt Abádszalókon.

A megyei tanács átalakulása azonban megszüntette a pénzügyi alapot, bizonytalan a TKB sorsa, s láthatóan az Akadémia nemhogy ezzel nem törődik, de a vidéki akadémiai bizottságokkal sem. Jó lenne, ha felfigyelnének erre az önkormányzatok, s nem hagynák támogatás nélkül a tudományt sem; s nemcsak néhány helyi intézményt vagy kutatót tekintve, de a régióban gondolkodókat, a TKB által „nyilvántartásba vettek” sem. Ha Európába kívánunk belépni, az útkövetőknek és útkijelölőknek egyaránt szakembereknek kell lenniök.

Az én rendszerváltásom 12. Tudományos élet vidéken is 2.

Írta: Szabó László

2012. május 28. hétfő, 10:26 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:20

Ha a pártállam adott arra, hogy tudományos alátámasztás látszatát adja döntéseinek, avagy ismerje a valós lehetőségeket –ha nem is mindig vette figyelembe–, ez a jelen társadalmától sokkal inkább elvárható. S nem is kell újat kitalálni, csak megújítani s kicsit segíteni azt, ami még ma is működik és megvan.

Lehet ugyanis valamit alacsony színvonalra ellenére felmagasztalni, de nem érdemes. Lehet igaz tudományos eredményeket politikai szempontból elhallgattatni, de ez kárt okoz. S lehet elősegíteni valós eredmények létrejöttét, hogy felhasználjuk a jövő érdekében.

Választhatunk, a döntés immár a mi kezünkben van.

Megjelent: Új Néplap, Szolnok, 1991. február 23.